

Asia: VN/34692/2024

Lausuntopyyntö toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta

Lausunnonantajan lausunto

Velvoitteeseen ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi, velvoitteeseen hakea ensisijaista etuutta ja perusosan alentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

Velvoite ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi on kirjattu jo voimassa olevaan lakiin. Hallituksen esityksessä velvollisuus hakeutua työnhakijaksi kohdistettaisiin vain kokotyöaikatyön hakemiseen. Allergia-, iho- ja astmaliitto pitää tätä muutosta kohtuuttomana.

Monen ihmisen elämäntilanteeseen sopii parhaitena alle 30 tunnin osa-aikatyön tekeminen. Esimerkiksi pitkäaikaissairaalle osa-aikatyö voi olla paras vaihtoehto esimerkiksi jaksamisen näkökulmasta. Osa-aikatyön tekeminen voi olla myös elämäntilanteen pakottama väliaikainen ratkaisu, jonka jälkeen voidaan hakeutua kokopäivätyöhön.

Ensisijaisen etuuden tai etuuksien hakemisessa olisi kuukauden määräaika. Monella toimeentulotukeen turvautuvalla saattaa olla kuormittava elämäntilanne esimerkiksi vaikean astman tai ihosairauden vuoksi. Kaikki eivät eri syistä johtuen osaa hakeutua omatoimisesti ensisijaisten etuuksien hakijoiksi. Monet, paljon palveluita käyttävät, myös kokevat asioinnin viranomaisten luona raskaaksi. Tarvitaan vahvaa palveluohjausta ja ihmisten elämäntilanteen arviointia yhdessä asiakkaan kanssa. Se, että hakijaa vain kehoitetaan hakemaan kyseistä etuutta tai kysyisiä etuuksia, ei riitä kaikkien osalta. Hallituksen esityksessä ei oteta kantaa asiakkaan kannalta tärkeään palveluohjaukseen.

Esityksessä ehdotetaan poistettavaksi automaattinen ohjaus hyvinvointialueille palvelutarpeen arviointia varten perusosan alentamisen yhteydessä. Lisäksi esityksessä esitetään, että ainoa keino arviointiin on huoli-ilmoituksen tekeminen, jos sosiaalihuollon tarve on ilmeinen. Ristiriitaisesti kuitenkin esityksessä toistetaan useaan otteeseen, että alentamista ei pitäisi tehdä, jos se vaarantaisi ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa tai jos se olisi muuten kohtuuton. Allergia-, iho- ja astmaliitto ihmettelee, miten ja kuka tekee arvion toimeentuloa hakevan tilanteesta? Siihen tarvitaan sosiaalihuollon ammattilaisen osaamista, mutta

esityksessä ei oteta kantaa siihen, miten Kelan ja hyvinvointialueen sosiaalihuollon ammattilaisten yhteistyö järjestetään. Toimeentulotuessa on kyse viimesijaisesta tuen muodosta, ja silti esityksessä ei millään tavalla kuvata sitä, miten arvio ihmisarvoisesta elämästä tehdään. Ihmisen elämäntilanteen arviointiin tarvitaan sosiaalihuollon ammattilaisten osaamista erityisesti jos ihmisellä on monia eri hyvinvointia ja elämänhallintaa heikentäviä tekijöitä. Se, että hakijan perusosaa alennetaan ja että hakijaa ei ohjata esimerkiksi sosiaalihuollon ammattilaiselle, ei poista mahdollisia huono-osaisuutta aiheuttavia tekijöitä ihmisen elämästä.

Moni pitkäaikaissairas on käytännössä työkyvytön hoitavan lääkärin arvion perusteella. Silti kaikkia heistä ei eri syistä johtuen katsota työkyvyttömiksi työttömyysturvalain perusteella. Nyt esityksessä ehdotetaan, että myös heidän, kuten myös niiden joilla on merkittäviä elämänhallinnan puutteita, tulisi ilmoittautua kokoaikatyötä hakevaksi työnhakijaksi. Allergia-, iho- ja astmaliitto ihmettelee tätä ehdotusta, eikä ymmärrä, miksi käytännössä työkyvyttömän tulisi hakea kokoaikaista työtä.

Perusosan suuruuteen liittyvä lausuntopalaute:

On kohtuutonta, että jo ennestään pientä toimeentulotuen perusosaa alennetaan. Toimeentulotuen hakijoissa on paljon muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita käyttäviä. Viimeisen kahden vuoden aikana on tehty jo useita asiakasmaksujen ja omavastuiden korotuksia, jotka ovat kohdentuneet erityisesti jo valmiiksi huono-osaisiin ihmisiin. Näiden yhteisvaikutuksesta nyt esitettyjen alennusten kanssa ei ole tehty arviota.

Tiedon saamiseen ja luovuttamiseen liittyvä lausuntopalaute:

-

Kunnan rahoitusosuuden lisäämiseen liittyvä lausuntopalaute:

-

Asumismenojen tarkentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

-

Vaikutusten arviointiin liittyvä lausuntopalaute:

Esityksessä viitataan vain lyhyesti yleisiin hyvinvointivaikutuksiin. Oletetaan, että työllisyyspalveluiden kautta myös ei-työkykyisten ongelmalliset elämäntilanteet ratkeaisivat. Toisaalta myönnetään, että paine kolmannen sektorin palveluihin lisääntyisi. On huolestuttavaa, että tässä ei nähdä mitään ongelmaa julkisen vallan roolissa perus- ja ihmisoikeuksien turvaajana. Lisäksi edelleen puuttuu tämän esityksen kokonaisarviointi yhdessä kaikkien hallituksen jo tekemien sosiaaliturvaheikennysten kanssa.

Muu lausuntopalaute:

Hallitusohjelmassa esitetään, että hallitus tulee toteuttamaan toimeentulotuen kokonaisuudistuksen. Nykyisessä esityksessä ei oteta mitään kantaa hyvinvointialueiden vastuulla oleviin täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen. Tämä herättää kysymyksen, että onko esityksessä kyse vain julkistalouden säästötarpeista, ei aidosta toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että terveydenhuoltokuluissa otettaisiin perusmenoina huomioon vain välttämättömät menot. Välttämättömyyden arvioinnissa otettaisiin huomioon yleisesti hyväksytty hoitokäytäntö ja tutkimusnäyttö sekä uusien ja erityisen kalliiden lääkevalmisteiden kustannusvaikuttavuuden. Allergia-, iho- ja astmaliiton mielestä välttämättömyyden määrittelee hoitava lääkäri. Lisäksi kaikissa sairauksissa, kuten harvinaissairauksissa ja monisairaiden kohdalla, ei aina ole vakiintuneita hoitokäytäntöjä tai tutkimusnäyttöä. On huolestuttavaa, jos Kelassa aletaan määritellä hoidossa tarvittavien lääkkeiden välttämättömyyttä ottamatta aidosti huomioon hakijan yksilöllistä tilannetta ja häntä hoitavan lääkärin näkemystä.

Heikkinen Risto
Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ry